

ZEAMI

KINUTA

HET VOLLERSBLOK

VERTALING
ERIK BINDERVOET

Personages in volgorde van opkomst

De Echtgenoot, een landheer *waki*¹

Zijn Zwaarddrager *wakizure*²

Een Dienstbode, Yu⁻giri ('Avondmist') *tsure*³
(*Ko-omote*⁴-masker)

De Echtgenote *Maeshite*⁵
(*Fukai*⁶-masker)

Een Bediende *ai*⁷

De Geest van de vrouw, na haar dood *nochijite*⁸
(*Deigan*⁹ of *Yase-onna*¹⁰-masker)

Nanori-bue-fluitmuziek; Echtgenoot op, gevolgd door Dienstbode. Hij staat in het basisvierkant, terwijl zij op een knie achter hem knielt.

ECHTGENOOT *nanori*¹¹ Hier voor u staat een landheer uit Ashiya in Kyushu. Momenteel verblijf ik in Miyako, waar ik een rechtszaak van mij af te handelen heb. Ik had niet gedacht dat ik lang in Miyako zou zijn, ik ben er nu al drie jaar, en ik maak me grote zorgen over mijn vrouw en de toestand thuis. Daarom ben ik van plan mijn dienstbode Yu⁻ giri naar Ashiya te sturen.

mondo⁻¹² Luister even naar me, Yu⁻ giri. Ik maak me grote zorgen over mijn vrouw en de toestand thuis, en daarom stuur ik je naar Ashiya. Ga alsjeblieft zeggen dat ik zelf aan het eind van het jaar weer terug zal zijn.

DIENSTBODE Dan ga ik meteen op pad, meneer. Ik zal zeggen dat u zelf zeker aan het eind van het jaar weer terug zult zijn.

Echtgenoot af

Dienstbode komt overeind en gaat naar voren naar het basisvierkant.

DIENSTBODE *ageuta*¹³ Dit ogenblik:

In reiskostuum verglijdt de tijd

In reiskostuum verglijdt de tijd

En in herbergen valt de nacht;

Droom volgt op droom op geleende kussens.

Dus dag en nacht gaan om, tot ik gauw

mimet lopen

Eindelijk Ashiya heb bereikt

Eindelijk Ashiya heb bereikt.

*tsukizerifu*¹⁴ Wat ben ik blij! Ik heb me zo gehaast, dat ik het dorp Ashiya al bereikt heb. Ik moet eerst zeggen dat ik er ben.

naamloos Neem me niet kwalijk! Is daar iemand? Ik ben het, Yu⁻ giri. Wilt u alstublieft zeggen dat ik ben aangekomen uit Miyako.

*Ashirai-muziek*¹⁵ *Echtgenote op. Zij stopt bij de derde den,*¹⁶ *met haar gezicht naar het publiek. Ondertussen trekt Dienstbode zich terug op de zitplaats van de toneelassistent.*

ECHTGENOTE *sashi*¹⁷ Droefenis!

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #571

© ca. 1363-ca. 1443, Zeami

© 2010, Erik Bindervoet, vertaling

Genesteld onder dekens van eendendons
Duchten geliefden toch het afscheid;
Vissen op hun kussens zij aan zij in zee
Vrezen toch de splijtende golf.
Droefenis tussen mandarijneenden
Al door elkander bemind
Sinds mensenheugenis.
Droefenis –
Er is meer droefenis tussen hen die samen zijn
Hoewel zij rondgaan in dezelfde wereld.
En ik, wier lief is weggegaan,
Hoewel hij nog leeft, word overmand
Door de vloed van de herinnering.
Mijn snikken zijn het niet vergeten. *huilt*
Mouwen verzadigd van tranen
Die vallen als een regen in stilte,
O hart, dat zelden opklaart!
Dienstbode is naar voren gekomen naar de eerste den.

DIENSTBODE *mondo* Meldt alstublieft het nieuws dat Yu⁻giri is
aangekomen.

Echtgenote draait zich naar haar om.

ECHTGENOTE Wat zeg je? Yu⁻giri?

Dan hoef je jezelf toch niet te laten aankondigen! Kom alsjeblieft
meteen naar binnen. *Echtgenote gaat voor het Koor zitten, Dienstbode
voor de trommels.* Luister, Yu⁻giri, ik ben natuurlijk blij om je te zien.
Maar ik ben ook boos op je. Ongetwijfeld denkt hij nu anders over mij.
Maar, als dat zo is, waarom heb jij mij dat dan niet laten weten? Geen
boodschap met dat nieuws, nog geen woord meegegeven in de
stroming van de wind?

DIENSTBODE Ik wilde echt eerder naar huis komen, mevrouw, maar
door de plichten jegens mijn heer had ik geen tijd om dat te doen.
Geheel tegen mijn wil ben ik uiteindelijk drie jaar lang in Miyako
gebleven.

ECHTGENOTE Je bent tegen je wil in Miyako gebleven, zeg je? Stel je voor! Ook daar, in de bloesemende Hoofdstad, temidden van een overdaad aan vertroosting, gaat het hart gehuld in droefenis.

KOOR *sageuta*¹⁸ Op het einde van de herfst
Kwijnt het platteland.
Geen vriend komt langs, het gras verdort;
Het oog verzwakt –
Het oog verzwakt,
Oude liefde, vriendschap vliedt. *huilt*
Wat biedt mij nog hoop
Voor de tijd die komen gaat?
ageuta Was het een droom,
Die drie jaren herfst
Was het een droom,
Die drie jaren herfst,
Ontwaken moet ik uit de droefenis,
Maar dat doe ik niet

Door de herfstecho's in mijn binnenste.
De oude tijd is nu voorbij
En liet hier geen schim of sporen na.
O, het is waar:
Was heel die wereld van ons
Door leugens niet bevlekt,
Het hart sprong op
Als je hoorde dat hij
Zijn warme, welkome woorden sprak.
O, dat dwaze hart!
Die dwaze, dwaze hoop!

Tijdens de passage hierboven is Bediende naar binnengeglipt en heeft plaatsgenomen op de zitplaats van de dorpeling.

ECHTGENOTE *mondo* Wat raar! Ik hoor geluid ergens vandaan. Iets dat de vorm van klanken aanneemt. Wat kan het zijn?

DIENSTBODE Iemand in het dorp slaat op een vollersblok.

ECHTGENOTE Ach ja, in mijn huidige ellendige toestand herinner ik me een oud verhaal. In China werd een man genaamd Sobu gevangen

genomen door de Hunnen. Ook hij liet vrouw en kinderen achter. Omdat zij zich voorstelde dat hij wakker lag in de vrieskou van de nacht, beklom zij een hoge toren en sloeg op een dergelijk vollersblok. En misschien heeft de boodschap van haar liefde hem bereikt, want in zijn slaap in ballingschap, zo gaat het verhaal, hoorde Sobu, tienduizend mijlen verderop, het kloppen op het blok bij hem thuis. Misschien komt mijn hart tot rust als ik hetzelfde doe. Ja, op deze trieste avond.

Ik leg zijn gewaad met de fel geschakeerde patronen op het vollersblok en zal erop slaan om mijn hart te bedaren.

DIENSTBODE O, lieve mevrouw, op het vollersblok slaan is werk voor arme mensen! Maar als het uw pijn kan verzachten, zal ik voor u een blok in gereedheid brengen.

Ashirai-muziek. Echtgenote trekt zich terug op de zitplaats van de toneelassistent. De toneelassistent brengt vervolgens het vollersblok op het podium, een lichte stander waarover een gewaad kan worden gedrapeerd, al is dat met deze stander niet het geval. Echtgenote doet het bovengewaad van haar rechterschouder omlaag; dit is tegelijkertijd een voorbereiding op het werk en een teken dat zij krankzinnig is. Zij loopt naar voren en gaat in het basisvierkant staan.

ECHTGENOTE *kakeai*¹⁹ Kom, kom, dan klop ik op het blok: Waar hij en ik, teerbeminden, samen waren.

DIENSTBODE En trieste tranen nu een eenzaam bed bevlekker.

ECHTGENOTE Zal het slaan mijn gedachten wijd en zijd verbreiden!
*Echtgenote en Dienstbode zitten tegenover elkaar aan weerszijden van het vollersblok, Dienstbode op de zitplaats van de getuige.
Ze staren ernaar, gebiologeerd.*

DIENSTBODE Yu^u giri doet mee,
En vrouwe en meid.

ECHTGENOTE Kloppen samen op het blok van kwade pijn.

KOOR *shidai*²⁰

Dennenzuchten vallen op het gewaad

Dennenzuchten vallen op het gewaad:
De wind met tijding van de kille nacht.

Beiden staan op. Echtgenote gaat naar het basisvierkant, Dienstbode gaat voor het koor staan. Beneden danst en mimet Echtgenote in overeenstemming met de tekst.

ECHTGENOTE *issei*²¹

De herfstwind vertelt van liefde verkild,
De herfstwind vertelt van liefde verkild,

KOOR Brengt me niets dan droefenis vanavond.

ECHTGENOTE Vreemden in verre dorpen

Staren stellig nu ook naar deze maan

KOOR Die nimmer vraagt wiens nacht de kijker ziet.

ECHTGENOTE *sashi*

O dit tijdstip heeft zijn eigen schoonheid!

De herfst is hier en schemerings eind.

KOOR De onzichtbare herfstwind zendt luid

Het burlen van een hert

Als rilling door het hart,

Ongezien valt ergens van een tak

Het allerlaatste blad.

Er is ontzag in de schaduw

En zelfs de maan schijnt kalm

Door het gras van verlangen aan de dakrand,

ECHTGENOTE Mijn blinde ziel die neerhangt

Als een gordijn

Dat glimt van dauw, terwijl ik,

KOOR Heel de nacht, blijvend verdriet laat zien.

*kami-no-ei*²² De paleisklok wijst omhoog,

Een uur voor tovenarij;

De wind ruimt naar het noorden.

Vlakbij wordt op een blok geslagen,

Eerst langzaam dan snel;

Zijn er vollers in het dorp?

De maanrivier stroomt uit over het westen

Terwijl de ondergaande maan diep zinkt.

*uta*²³ De balling Sobu slaapt in het noorden

Terwijl mijn lief

Onder de oostelijke hemel ligt.
Herfstwinden
Die binnenrazen uit het westen,
Blaast mijn boodschap naar hem toe. Kom,
Klop zijn gewaad, zo dun van stof!
ageuta O den bij de dakrand van dit, zijn thuis,
Ik smeed u, wees welgezind!
Houd in uw takken
Niets vast van het luide brullen
Van de reizende storm
Die uw reizen achterna reist!
Neem mee de stem van dit blok, o wind,
Blaas hem naar mijn man daarginder!
Maar zachtjes, welgezinde wind in de den –
Want als alles wat ik op mijn hart heb
Hem bereikt terwijl hij droomt van mij...
O, verstoor het web van zijn dromen niet!
Want als je dat doet – wie komt er dan,
Afgemat door de tijd,
Om dit gewaad van hem te dragen?
Maar als hij komt,
Dan zullen wij voor de eeuwigheid
De stof verstellen tot iets nieuws.
Ai, zomergewaad, zo dun: zo dun
Als zijn oude beloften, ik haat ze!
Ja, moge de man die ik liefheb zo lang leven
Als die lange nachten dat de maan
Me uit mijn slaap houdt!
Kom, klop het gewaad!

*Echtgenote blijft dansen en mimen totdat zij en Dienstbode, aan het
eind van de kuse-passage hieronder, weer tegenover elkaar gaan zitten
aan weerszijden van het vollersblok.*

*kuse*²⁴

Deze belofte bindt de Tanabata Sterren,²⁵
De Herdersjongen en het Weefstertje:

Dat zij ieder jaar, één nacht,
Korte tijd, samen zullen zijn,
Tot wederom de golven
Van de Hemelse Rivier
Opkomen om hen uiteen te drijven
Alsof een schaar hun tijd verknipt.
Zo dun zijn de zomerkleren!
Dit armzalige afspraakje geeft ze niets
Dan verwarde harten; en tranen,
Zwak als druppels dauw,
Maken hun mouwen nat.
Laat hen, O golven, zijn als waterpest
En was die twee in omhelzing schoon
Als schuim op de stroom.

ECHTGENOTE O dageraad,
De zevende van de zevende maan!

KOOR Maar zijn de achtste maan
En de negende daar,
Als de nachten lang worden,
Dan stuur ik duizendstemmig,
Tienduizendstemmig
Mijn tijding vol droefenissen naar hem toe!
Kleurenschijnsel van de maan,
Beroering door de ademkleuren van de wind,
Ijsbloemen glinsterend in het bleke licht
Slaan je koud om het hart
Terwijl het blok weerklinkt

En de nachtwind jankt.
Jammerschreeuwen, schrille krekelkreten
Vermengen zich met de wenende dauw
Tot een fluisterend klaaglied
In het kleed van schoonheid:
'Horo horo hara hara hara,'
Klinken ze, en O, tussen al die klanken,
Welke kreet is de klop van het blok?

Dienstbode staat op, gaat naar de hoekpilaar en knielt vervolgens op één knie voor Echtgenote.

DIENSTBODE *mondo*ˉ Neem me niet kwalijk, mevrouw. Kennelijk komt onze heer deze herfst niet terug.

ECHTGENOTE *kudoki*²⁶

Dan verafschuw ik hem!

Hij had beloofd 'aan het eind van het jaar'

En ik, die wel wist dat hij loog,

Keek toch uit naar hem. *begraaft haar gezicht in haar handen* Het is dus waar.

Zijn liefde is echt verkild.

Dienstbode gaat achter Echtgenote staan en legt haar handen op schouders van Echtgenote om haar te troosten.

KOOR *sageuta* Denk dat nooit van hem,

Maande mijn al te tere hart

Dat nu breekt.

Terwijl Koor verder zingt, steekt Echtgenote het podium en de brug over, verdwijnt door het gordijn en sterft. Dienstbode gaat eerst achter haar aan. Bij de derde den stopt Dienstbode abrupt, trekt haar handen terug en huilt.

ageuta De kreten vervagen.

In winterse velden

Stokken de insectenstemmen en sterven weg.

Het bloesemhart van de verwarde grassen

Voelt de verdorrende beroering

Van waanzins woeste wind.

Verzonken op een ziekbed

Blaast ze haar laatste adem uit

Totdat ze niet meer is,

Blaast ze haar laatste adem uit

Totdat ze niets dan leegte is.

Dienstbode af

Toneelassistent verplaats het vollersblok op het podium naar voren.

* * *

Bediende staat op en begeeft zich naar het basisvierkant.

KOOR Voor u staat iemand die in dienst is van de heer van Ashiya in Kyushu. Terwijl deze nu drie jaar lang verwickeld was in een rechtszaak in Miyako, had mijn heer zoveel heimwee dat hij heel graag terug naar huis wilde. Toen er uiteindelijk in zijn voordeel vonnis was gewezen, stuurde hij zijn dienstbode Yū giri voor hem uit om zijn aankomst aan te kondigen. Zij moest de boodschap overbrengen dat hij aan het eind van het jaar terug zou zijn. Mevrouw was dolgelukkig, want hij was drie jaar weggeweest en ze wilde hem natuurlijk heel graag zien. Het eind van het jaar naderde, maar ze kon haar ongerustheid om hem geen moment vergeten; en zo kwam ze op het idee dat het haar misschien iets zou opluchten als ze op een vollersblok zou gaan slaan,

zoals de vrouwen in het dorp dat doen.

Ze deed het aan één stuk door, samen met

Yū giri, want Yū giri was diep geraakt door haar radeloosheid en hield haar trouw gezelschap. Kortom, Yū giri deed haar best om haar meesteres op te monteren. Maar toen kwam het nieuws uit Miyako dat mijn heer aan het eind van het jaar toch niet zou terugkomen. Mevrouw nam het niet goed op, zoals te verwachten is van een vrouw, en ze trok de conclusie dat hij niet terugkwam, omdat hij niet meer om haar gaf. Ze begon te malen en op het laatst stierf ze. Toen mijn heer na verloop van tijd vernam dat zij was gestorven, haastte hij zich meteen naar huis, overmand door verdriet. Maar de tragedie was niet meer terug te draaien. Daarom liet hij aan de boogpees plukken²⁷ om haar geest op te roepen, en offerde hij aan de boeddha's het vollersblok waarop zij had geslagen tot het moment waarop zij stierf. En hij besloot dat er een dienst moest worden gehouden om haar te troosten en te begeleiden. Hij gaf mij de opdracht naar de mensen van hier te gaan om deze dienst bij hen aan te kondigen, zodat iedereen hem zou bijwonen. Luister nu, beste mensen! Kom nu samen voor de dienst! Kom nu samen! Kom bijeen! *loopt over de brug in de richting van het gordijn als Echtgenoot binnenkomt, met een rozenkrans in z'n handen en gevolgd door Zwaarddrager* Ah! Daar is mijn heer! *knielt op één*

knie. Echtgenoot stopt. Ook Zwaarddrager knielt op één knie Neem me niet kwalijk, heer.

Ik heb de dienst aangekondigd, zoals u heeft gevraagd.

ECHTGENOOT Is het vollersblok nog precies zoals hij was?

KOOR Ja, heer.

Echtgenoot gaat voor het vollersblok zitten. Zwaarddrager gaat achter hem zitten aan zijn ene kant en buigt vol eerbied.

Bediende trekt zich terug op de zitplaats van de dorpeling; na de opkomst van de Geest glipt hij weg.

* * *

ECHTGENOOT *naamloos* Het is te wreed!

In boosheid dat er drie jaren waren verstreken

Is de vrouw die ik miste

Toen ik van haar gescheiden was

Nu voorgoed van mij gescheiden.

ageuta Alles vergeefs,

Maar berouw komt niet voor de zonde

En wroeging steekt me duizend maal,

Wroeging steekt me duizend maal.

Er is een manier

Om haar weer terug te brengen

Van onder de zoden vandaan,

Haar op te roepen

Bij de punt van de gekromde boog,

Zo heb ik gehoord

Van de achtduizend schimmen,

Wier koor dit is –

De schaduwrijke sprieten gras.

Droefenis!

Achtduizend maal, zeggen ze,

Draait berouw in het rond

Voor het zichzelf tot stilstand brengt.

Droefenis!

Arme ziel, laat ons spreken met zijn twee,

Arme ziel, laat ons spreken met zijn twee.

Echtgenoot gaat zitten op de plek van de getuige, en Zwaarddrager bij hem in de buurt.

Deha-muziek²⁸ Geest op, wankel leunend op een staf. Zij stopt bij de eerste den.

GEEST *ageuta*

In de Rivier van de Drie Oversteken²⁹

Zonk ik, verzwolgen door de wateren:

Een spatje schuim

Veroordeeld tot een duister lot.

beneden, gaat naar de shite-positie en begint te mimen in overeenstemming met de tekst

kuri³⁰ Grafpruimen bloeien vrolijk zij aan zij

En tonen de lente aan onze droeve wereld;

Lantaarns

Ontstoken om de dolende schim te begeleiden

Laten de herfstmaan zien,

Het gezicht van waarheid vol.

kudoki Maar het wellustige liefdeskarma Beheerst mij nog steeds,

Vuren van verlangen smeulen dag en nacht.

Net als hiervoor heb ik geen rust; deze zonde,

Een hart verstrikt in pijn, geeft mij zijn loon:

Aanvallen door hellekwellers, de Abo⁻rasetsu,

draait zich boos om naar Echtgenoot, stapt op hem af en begint te huilen

Zwaaiend en beukend met hun roeden.

Blijf maar slaan (brullen ze),

Dat heb je verdiend,

Blijf maar slaan op het blok: want al mijn haat

noriji³¹ Brengt mij de vrucht

Van mijn vals verkleefd zijn

KOOR Brengt mij de vrucht

Van mijn vals verkleefd zijn.

Ai, vals verlangen en fatum!

Gekwelde tranen raken het blok,

Veranderen van water in vuur.

Gesmoord in rook en vlammen

Gil ik, maar geluidloos.

Ook het blok maakt geen geluid en de wind

Geeft geen stem aan de dennen.

Alleen het vuil gevloek

Van kwellers in mijn oren, O gruwel!

beneden, mimet en danst een passage die muzikaal gesproken de climax van het stuk is

*dan-no-uta*³²

Traag als schapen of fluks als veulens,

Traag als schapen of fluks als veulens

Gaan de Zes Rijken van Verandering en Voorbijgaan³³ rond,

Want je ontsnapt niet aan karma's rad.

Het draait almaar door en door,

En totdat je je wagen

Uit de poort van het Brandende Huis³⁴ rijdt

Draai je met hen mee, almaar door,

Immer verdrinkend

In de zee van geboorte en dood.

O wrede, O droeve wereld!

GEEST Woede die voortkruipt als een klimplant

KOOR Woede die voortkruipt als een klimplant

Woekert slechts. Mijn gezicht, O schande,

Is het ware gezicht van

Wanhopig verkleefd zijn zelf!

Echtgenoot van wie ik zo houd,

Twee levens³⁵

Had je mij beloofd,

Zoals man en vrouw dat doen,

En toewijding bezwoer je me,

Voor duizend generaties,

Tot het einde der tijden, als de zeeën

De onschendbare Dennenbergen van Sue³⁶
Verzwelgen.
Maar jouw geloftes waren leeg.
Het waren leugens.
Loze spotternij, als dwerggolven.
Was dat echt alles wat jouw liefde waard was?
Is dat het hart van een man?
'Jokkebrok' noemt men de kraai,
Maar zelfs die houdt zich aan zijn woord.
Welke idioot noemt 'jou' oprecht,
De dolende echtgenoot?
Planten en bomen, die kennen de seizoenen;
Vogels en dieren, die hebben een hart.
Hoe terecht dacht ik aan Sobu
Die aan een zuidwaarts vliegende wilde eend
Een brief vastbond
Die tienduizend mijlen verderop
Aan haar zijn boodschap bracht:
Want hij hield van haar.
De liefde in zijn hart en zijn geloftes
Waren allesbehalve oppervlakkig.
Waarom toch, O waarom, mijn echtgenoot,
Ver weg,
Heb je mij niet, in klaarlichte gedachten
Overdag,
Of dan toch tenminste in een droom,
Horen slaan op het vollersblok
En mijn pijn gemerkt?

O, je bent afschuwelijk!

Geest, boven, gaat naar Echtgenoot, knielt op één knie voor hem, slaat met haar waaier op het podium, wijst beschuldigend met haar linkerhand en begint plotseling te huilen. Met zijn handpalmen samengevouwen over de kralen van zijn rozenkrans, begroet hij haar eerbiedig.

kiri³⁷

Zo machtig, de gezongen Lotus Sutra,
Zo machtig de gezongen Lotus Sutra,
Voor de geest gaat een helder pad van licht
Open naar Boeddhaschap.

Zie, hoe uit het blok
Waarop zij kort heeft geslagen,
Zijn weklacht de hare,
Een volmaakte bloem
Is ontloken: de ware Levensles
Nu het zaad van haar verlichting
Nu het zaad van haar verlichting.

Ze kijkt opzij vanaf het basisvierkant en stampt een laatste keer op de grond.

VOETNOTEN

- 1 Waki Bijrol, de 'getuige aan de zijkant', meestal de eerste acteur die opkomt; altijd ongemaskerd.
- 2 Wakizure Metgezel van de waki.
- 3 Tsure Metgezel van de shite.
- 4 Ko-omote Klein gezicht.
- 5 Maeshite de shite (uitgesproken als sj'taj), Hoofdrol, 'hij die doet', 'de acteur' in het eerste bedrijf; de shite zingt en danst en is altijd gemaskerd.
- 6 Fukai Treurende vrouw.
- 7 Ai Afkorting van aikyo^o gen: de kyo^o gen-acteur die in een no^o -stuk meedoet. De kyo^o gen is de klucht die tussen no^o -stukken gespeeld wordt.
- 8 Nochijite De hoofdrol in het tweede bedrijf.
- 9 Deigan Vrouw die een geliefde onophoudelijk toegewijd is. Ook: een verlichte vrouw van middelbare leeftijd. Masker met gouden ogen en boventanden.
- 10 Yase-onna Uitgemergelde vrouw.
- 11 Nanori Bekendmaking van de naam. Een gesproken gedeelte waarin een personage zich voorstelt.
- 12 Mondo^o Dialoog tussen een spreker met autoriteit en een aandachtige luisteraar.
- 13 Ageuta Gezongen, metrische poëzie in het hoogste register. Soms gebruikt om reizen te beschrijven (michiyuki).
- 14 Tsukizerifu Een kort gesproken gedeelte waarin gemeld wordt dat men ergens is aangekomen.
- 15 Ashirai-muziek Eenvoudige instrumentale muziek bij een handeling van de shite of de tsure. Het kan een rustige opkomst begeleiden, een beweging van de brug naar het podium of een kostuumwisseling op het podium.
- 16 Derde den De drie kleine dennen symboliseren de hemel, de aarde en de mens. De eerste, het dichtst bij het podium, symboliseert de hemel, de tweede den syboliseert de mens.
- 17 Sashi Recitatief stuk poëzie zonder metrum. Vaak gebruikt voor lyrische monologen.

- 18 Sageuta Metrische poëzie gezongen in een laag register. Gaat vaak vooraf aan een ageuta of een rongi en is vrij kort.
- 19 Kakeai Een gezongen dialoog in recitatief-stijl, meestal in de vorm van metrische poëzie.
- 20 Shidai 1) Het eerste lied
na de shidai-muziek, gezongen door de acteur die binnen komt en meestal op lage toon herhaald door het koor, hoewel dit zelden wordt aangegeven in de tekst.
2) Gezongen door het koor als introductie op een kuse-scène. (jishidai).
- 21 Issei Een lied in een hoger register, onmiddellijk
na issei-muziek of als introductie op een dans.
- 22 Kami-no-ei Poëzie gezongen met sterk gemoduleerde melodie.
- 23 Uta Een stuk gezongen metrische poëzie dat niet bijzonder genoeg is om ageuta of sageuta genoemd te worden.
- 24 Kuse Ritmisch lied bestaande uit drie delen, grotendeels gezongen door het koor. De shite zingt meestal één regel (ageha) die het gezang naar een hoger register tilt.
- 25 Tanabata Sterren Chinese legende die nog steeds algemeen bekend is in Japan. De Herdersjongen en het Weefstertje (Altair en Vega) zijn twee sterren aan weerszijden van de Hemelse Rivier (de Melkweg). Zij hebben elkaar lief, maar kunnen maar één nacht per jaar
bij elkaar komen, op de zevende nacht van de zevende maand. Op die avond wordt het Tanabata-festival gevierd. Een soort Valentijnsdag.
- 26 Kudoki Door de vrouw gezongen jammerklacht.
- 27 Plukken aan de boogpees Oud ritueel van de Japanse shamans om ontvankelijk te worden voor berichten uit de schimmenwereld.
- 28 Deha-muziek Ritmische muziek bij de opkomst
van een niet-menselijk personage in het tweede bedrijf. Wordt gespeeld door alle drie de trommels en de fluit.
- 29 Rivier van de Drie Oversteken (een brug,
een voorde en een plek waar alleen maar heel diep water is, waar het stikt van de slangen) De Sanzu-rivier (Sanzu-no-kawa), net zoiets als de Styx, die je moet oversteken na de dood. Daarom krijgt de overledene bij een Japanse begrafenis zes muntjes mee in de kist.

- 30 Kuri Kort, sierlijk stuk poëzie, gezongen in het hoge register en stijgend naar de hoogste toonhoogte die normaal gebruikt wordt in no⁷-gezag (kuri genaamd). Het eindigt met een lange versierde lettergreep, meestal gezongen door het koor.
- 31 Noriji Gezongen gedeeltes met een karakteristiek ritme, vaak begeleid door de taiko, de stoktrommel. Vaak uitgevoerd door een niet-menselijk personage of om grote emotionaliteit uit te drukken.
- 32 Dan-no-uta Gezongen deel, meestal in combinatie met dans en mime.
- 33 De Zes Rijken van de reïncarnatie De hemel, het menselijke rijk, het rijk van de strijdende demonen, het dierenrijk, het rijk van de uitgehongerde geesten en de hel.
- 34 De parabel van het Brandende Huis Uit de Lotus-sutra, waarin de wereld van de zielsverhuizing wordt vergeleken met een huis waarin kinderen spelen. Ze gaan zo op in hun spelletjes dat ze niet merken dat het huis in brand staat en ze moeten door hun vader naar buiten worden gelokt met de belofte van cadeautjes: speelgoedautootjes ('geiten-, herten- & ossenwagens').
- 35 Twee levens De band tussen man en vrouw wordt geacht twee levens te duren. De band tussen ouder en kind één leven, en de band tussen bediende en heer drie.
- 36 De Dennenbergen van Sue Spreekwoordelijk. Gedicht uit de Kokinshu-bloemlezing, waarin een geliefde zweert dat als hij ooit liegt, de Sue-no-matsuyana in het hoge noorden van Japan zullen overstromen.
- 37 Kiri Het slotdeel van een stuk, een combinatie van zang en dans. De dans is meestal gevarieerd en beweeglijk.

AANTEKENINGEN

Kinuta (Het Vollersblok) is een laat stuk van Zeami (ca. 1363 - ca. 1443), de grootmeester van het No⁻-theater. No⁻ betekent 'vertoon van talent op toneel'.

Een vollersblok, bord of plank, in de vertaling van Ezra Pound/Ernest Fenollosa een 'silk-board', een zijde-bord. Werd gebruikt om stoffen, door erop te slaan, kloppen of stampen, te laten vervilten ('vullen'), 'om de vezels dichter ineen te werken, waardoor een stevige, waterdichte stof ontstaat die minder vatbaar is voor krimp'.

Royall Tyler, *Japanese No⁻ Dramas*, Penguin Books, 2004

Ezra Pound, *The Translations of Ezra Pound*, Faber & Faber, 1984

Donald Keene, *No⁻ The Classical Theatre of Japan*, Kodansha International, 1974

Erika de Poorter, *No⁻ Het klassieke theater van Japan*, Amsterdam University Press Salomé, 2001

Wilt Idema & Pim de Vroomen (samenstellers), *Vormen van dramatische kunst in China, Korea en Japan*, De Arbeiderspers, 1972

Zeami, *Fu⁻shikaden, The Flowering Spirit*, Kodansha International, 2006

Arthur Waley, *The No⁻ Plays of Japan*, Charles E. Tuttle Company, 1996

Eric C. Rath, *The Ethos of Noh Actors and their Art*, Harvard University Press, 2004

Erika de Poorter, *De Kraanvogel en de Schildpad*, Meulenhoff, 1978

Erika de Poorter, *No⁻ en Kyo⁻gen*. Samengevat door Loes Goedbloed, in: Holland Festival Japanse Kunst, 1983

Zeami: 'Je moet weten hoe het zit met essentie en functie in No⁻. Essentie is als de bloem en functie is als de geur. Dit is weer zoiets als de maan en het maanlicht. Als je de essentie kunt begrijpen, komt de functie vanzelf. Dus de mensen die het weten kijken naar No⁻ met hun geest en de mensen die het niet weten kijken naar No⁻ met hun ogen. Wat met de geest wordt gezien is essentie, wat met de ogen wordt gezien is functie.'

'De gebaren van de spelers zijn sober en gracieus. Lompe of storende bewegingen worden zoveel mogelijk vermeden. Rustig en zonder de hielen van de grond te lichten verplaatsen de acteurs zich. Zij glijden bijna over de planken van het podium die geboend zijn als een spiegel. De meeste gebaren illustreren de tekst en geven handelingen en gevoelens weer. Zij zijn echter nooit realistisch, maar meestal symbolisch en onderworpen aan strenge conventies. Zo wordt grote smart bijvoorbeeld uitgedrukt door een gestrekte handpalm voor het gezicht te brengen, terwijl het even aanraken van een mouw van een partner een vurige omhelzing suggereert, en een stap achterwaarts verontwaardiging, verwondering of blijdschap betekent. Sommige gebaren beschrijven iets uitwendigs: het beven van de handen is soms een illustratie voor het vallen van de bladeren van de herfst.' (Erika de Poorter, *No⁻ en Kyo⁻gen*, 1983)

Kinuta – Het vollersblok verscheen oorspronkelijk als appendix bij *Overlast* (boekje #68). Het werd in 2016 opgevoerd tijdens het Midzomernachtfeest in de Hortus in Leiden door het Bèta-toneel, onder regie van Arjen Arnoldussen.

Erik Bindervoet (Amsterdam, 1962) Dichter, vertaler, toneelschrijver, schrijver en tekenaar. Vertaalde met R.J. Henkes o.a. het volledige oeuvre van James Joyce en The Beatles. Publiceerde in 2020 een dichtbundel over dromen, getiteld *De droom van Eb Inkt Diervoer* en een vertaling van *Under Milk Wood* van Dylan Thomas, als *Onder het Melkbos*, een stuk voor stemmen. Werkt momenteel aan een monoloog voor vader en zoon, getiteld *Patroon* (première oktober 2020).

www.erikbindervoet.nl

Toneelwerk

Hotel Informatie v/h Hotel De Olifant alias

*Hotel Information oftewel Lekken** – 2017

Botten – 2015

De Mannen van Minsk – i.s.m. Robbert-Jan Henkes
– 2013

*Overlast** – i.s.m. Michèle Bernard – 2011

Heart of Darkness – 2004

Vertaald / bewerkt

*Romeo en Julia** – 2016

De Iedereen – naar Elckerlyc – 2016

*Michael Kramer** – Gerhart Hauptmann – 2015

Veel verkeer om niets – naar William Shakespeare
– i.s.m. Ingejan Ligthart Schenk – 2015

Reimsreisje – naar Rossini – i.s.m. Robbert-Jan
Henkes & Marcel Sijm – 2015

De liefde voorbij – Pascal Rambert – 2014

De laatste zomer – naar Goldoni – i.s.m. Francis
Sanders – 2014

*Cyrano de Bergerac** – Edmond Rostand – i.s.m.
Ingejan Ligthart Schenk – 2013

Koning Lear – William Shakespeare – i.s.m. Robbert-Jan Henkes – 2012

Les Enfants du Paradis – Carné/Prévert – i.s.m.

Ingejan Ligthart Schenk – 2011

*Kinuta** – *het vollersblok* – 2011

Mackbeth – William Shakespeare – i.s.m. Robbert-Jan Henkes – 2010

De laatste dagen der mensheid – Karl Kraus – i.s.m.

Robbert-Jan Henkes – 2008

Hamlet – William Shakespeare – i.s.m. Robbert-Jan Henkes – 2001

* Teksten uitgegeven bij De Nieuwe Toneelbibliotheek